

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
GREEK FONT SOCIETY

GFS COMPLUTUM

Γράφειμ Δήμος εἰκὼμ Εὐρώτα

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ COMPLUTUM

Το αρχαίο ελληνικό αλφάβητο εξελίχτηκε κατά τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου από κεφαλαιογράμματα σε μικρογράμματα γραφή και σταδιακά απόκτησε μια εντυπωσιακή ποικιλία καλλιγραφικών συνδέσμων και συμπλεγμάτων που καθόρισαν σημαντικά τη αισθητική του φυσιογνωμία. Έως τα τέλη του 15ου αιώνα οι λατίνοι τυπογράφοι που έπρεπε να χρησιμοποιήσουν ελληνικά κείμενα στις εκδόσεις τους απέφευγαν αυτή την περίπλοκη επισεσυρμένη γραφή και χρησιμοποιούσαν γραμματοσειρές με τα εικοσιτέσσερα γράμματα του αλφαβήτου μόνο. Ένα εξαιρετικό παράδειγμα είναι αυτή που χρησιμοποιήθηκε για τη στοιχειοθεσία της Καινής Διαθήκης της περίφημης Κομπλουτενσιανής Πολύγλωσσης Βίβλου, την οποία είχε επιμεληθεί ο γνωστός λόγιος της περιόδου, Δημήτριος Δούκας. Τα στοιχεία είχε χαράξει ο Arnaldo Guillén de Brocar και όλη η έκδοση ήταν δημιούργημα του καρδινάλιου Francisco Ximénez στο Πανεπιστήμιο της Αλκαλά (Complutum) της Ισπανίας. Αποτελεί μια από τις διασημότερες γραμματοσειρές αυτής της πρώιμης τυπογραφικής παράδοσης και στις αρχές του 20ού αιώνα είχε χρησιμεύσει ως πρότυπο για τη χάραξη της γραμματοσειράς Otter Greek κατ' επιλογή του εξαιρετου

A FEW WORDS ABOUT COMPLUTUM

The ancient Greek alphabet evolved during the millenium of the Byzantine era from majuscule to minuscule form and gradually incorporated a wide array of ligatures, flourishes and other decorative nuances which defined its extrvaant cursive character. Until the late 15th century, typographers who had to deal with Greek text avoided emulating this complicated hand; instead they would use only the twenty four letters of the alphabet separately, often without accents and other diacritics. A celebrated example is the type cut and cast for the typesetting of the New Testament in the so-called Complutensian Polyglot Bible (1512), edited by the Greek scholar, Demetrios Doukas. The type was cut by Arnaldo Guillén de Brocar and the whole edition was a commision by cardinal Francisco Ximénez, in the University of Alcalá (Complutum), Spain. It is one of the best and most representative models of this early tradition in Greek typography which was revived in the early 20th century by the eminent bibliographer of the British Library, Richard Proctor. A font named Otter Greek was cut in

βιβλιογράφου της Βρετανικής Βιβλιοθήκης, Richard Proctor. Τα στοιχεία του Brocar δεν είχαν κεφαλαία και ο Proctor επέλεξε να προσθέσει μια σειρά, η οποία όμως δείχνει λίγο μεγάλη και άβολη. Η γραμματοσειρά δεν χρησιμοποιήθηκε παρά για την έκδοση ενός μόνο βιβλίου. Ο θάνατος του Proctor, το μεγάλο μέγεθος των στοιχείων και οι διαφορετικές αισθητικές αντιλήψεις της περιόδου δεν ευνόησαν στην ευρύτερη χρήση της. Η ΕΕΤΣ είχε συμπεριλάβει τον ψηφιακό σχεδιασμό της GFS Complutum Classic (με νέα κεφαλαία στοιχεία) από τον Γιώργο Δ. Μαθιόπουλο στην τιμητική έκδοση των Ολυμπιονίκων του Πινδάρου για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004 και τώρα διαθέτει την ιστορική αυτή γραμματοσειρά ελεύθερα στο κοινό.

1903 and a book was printed using the new type. The original type had no capitals so Proctor added his own, which were rather large and ill-fitted. The early death of Proctor, the big size of the font and the different aesthetic notions of the time were the reasons that Otter Greek was destined to oblivion, as a curiosity. Greek Font Society incorporated Brocar's famous and distinctive type in the commemorative edition of Pindar's Odes for the Athens Olympics (2004) and the type with a new set of capitals, revived digitally by George D. Matthiopoulos, is now available for general use.

ΠΟΛΥΤΟΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ

ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

ΆΈΉΊΊ΄Ο΄ΥΨ΄Ω

ΆΆΆΆΆΆΆΆΆΆΆΆ

ΆΆΆΆΆ

ΆΆΆΆ

ΈΈΈΈΈΈΈΈ

ΉΉΉΉΉΉΉΉΉΉΉΉ

ΉΉΉΉΉ

ΊΊΊΊΊΊΊΊΊ

ΌΌΌΌΌΌΌΌΌ

ΥΥΥΥΥΨΨΨ

ΰΰΰΰΰΰΰΰΰΰΰΰ

ΰΰΰΰΰ

αβγδεζηθικλμνξοπρστυφχψως

άέήίϊΐόύϖϗ

ὰάὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰὰ

ἐέξξξξξξ

ήήήήήήήήήήήήήήήήήήήήήή

ϊίίίίίίίίίίί

ὀόόόὀὀὀὀὀ

ὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐ

ὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠὠ

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 6 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για την αμάπτυνξη και καρποφορία στο μῆσί εἰρός πολιτισμοῦ με πολλές εκφάσεις και ιδιαίτερες αποχρώσεις. Στην τελευταία ιδίως περίοδο της Βεμετοκρατίας στην οικοομική εννμερία των κρητικῶν πόλεων της πρωτεύουσας.

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 7 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για την αμάπτυνξη και καρποφορία στο μῆσί εἰρός πολιτισμοῦ με πολλές εκφάσεις και ιδιαίτερες αποχρώσεις.

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 8 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για την αμάπτυνξη και καρποφορία στο μῆσί εἰρός πολιτισμοῦ με

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 9 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 10 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 12 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς

COMPLUTUM ΛΕΥΚΑ 14 ΣΤΙΓΜΕΣ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς

Η συνάρτηση των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για την αμάπτυνξη και καρποφορία στο μῆσί εἰρός πολιτισμοῦ με πολλές εκφάσεις και ιδιαίτερες αποχρώσεις. Στην τελευταία ιδίως περίοδο της Βεμετοκρατίας στην οικοομική εννμερία των κρητικῶν πόλεων της πρωτεύουσας. Η συνάρτηση των πνευματικῶν και καλλιτεχνικῶν παραδόσεων της Ελληνικῆς Αματολῆς και της ευρωπαϊκῆς Δύσης στην Κρήτη την εποχὴ της Βεμετοκρατίας οδήγησε σε διάφορες ζυμώσεις και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για την αγάπη και καρποφορία στο μῆσί εἰρός πολιτισμοῦ με πολλές εκφάσεις και ιδιαίτερες αποχρώσεις. Στην τελευταία ιδίως περίοδο της Βεμετοκρατίας στην οικοομική εννμερία των κρητικῶν πόλεων της πρωτεύουσας.

ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΑ

- 1 Τῶν εἰσιόντων εἰς τὰ συσσίτια ἑκάστῳ
δεικνύων ὁ πρεσβύτατος τὰς θύρας, «διὰ
τούτῳ» φησίμ, «οὐδεὶς ἐξέρχεται λόγος».
- 2 Δοκιμαζομένον μάλιστα παρ' αὐτοῖς τοῦ
μέλαμος λεγομένου ζωμοῦ, ὥστε μὴ κρεαδίου
δεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους, παραχωρεῖμ δὲ τοῖς
μεαρίσκοις, λέγεται Διομύσιος ὁ τῆς Σικελίας
τύραμμος τούτου χάριμ Λακωνικὸν μάγειρον
πρίασθαι καὶ προστάξει σκενάσαι αὐτῷ μηδεμὸς
φειδόμενον ἀραλώματος· ἔπειτα γενσάμερον
καὶ λυσχεράματα ἀποπτύσαι· καὶ τὸν μάγειρον
εἰπεῖμ, «ὦ βασιλεῦ, τοῦτομ δεῖ τὸν ζωμὸν
γυμνασάμερον Λακωνικῶς καὶ τῷ Εὐρώτῃ
λελουνμέμῳ ἐποψᾶσθαι».
- 3 Πιόμτες οἱ Λάκωνες ἐν τοῖς συσσιτίοις μετρίως
ἀπίασι δίχα λαμπάδος οὐ γὰρ ἔξεστι πρὸς φῶς
βαδίζειμ οὔτε ταύτην οὔτε ἄλλην ὁδόν, ὅπως
ἐθίζωμται σκότους καὶ μυκτὸς εὐθαρσῶς καὶ
ἀδεῶς ὀδεύειμ.
- 4 Γράμματα ἔμεκα τῆς χρείας ἐμάθαμον· τῶν δὲ
ἄλλων παιδευμάτων ξερηλασίαν ἐποιοῦμτο, οὐ
μᾶλλον ἀμθρώπων ἢ λόγων. ἡ δὲ παιδεία ἡμ
αὐτοῖς πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς καὶ καρτερεῖμ
πομοῦμτα καὶ μαχόμεμον μικᾶν ἢ ἀποθνήσκειμ.
- 5 Διετέλονμ δὲ καὶ ἄμεν χιτῶμος, ἐν ἱμάτιον εἰς τὸν
ἐμμαντὸν λαμβάμομτες, ἀνχημροὶ τὰ σώματα
καὶ λουτρῶν καὶ ἀλειμμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον
ἀπεχόμεμοι.
- 6 Ἐκάθευδομ δὲ οἱ μέοι ὁμοῦ κατ' ἴλημ καὶ κατὰ
ἀγέλημ ἐπὶ στιβάδων, αἷς αὐτοὶ συμφόρονμ,
τοῦ παρὰ τῷ Εὐρώτῃ πεφνκότος καλάμου τὰ
ἄκρα ταῖς χερσὶν ἄμεν σιδήρου κατακλάσαμετες·
ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοὺς λεγομένους λυκόφομας
ὑπεβάλλομτο καὶ κατεμείγμυσαν ταῖς στιβάσι,
θερμαμτικὸν ἔχειμ τι τῆς ὕλης δοκούσης.
- 7 Ἐρᾶμ τῶν τὴν ψυχὴν σπονδαίωμ παίδων
ἐφεῖτο· τὸ δὲ πλησιάζειμ αἰσχροῦ μερόμιστο, ὥς
τοῦ σώματος ἐρώμτας ἄλλ' οὐ τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ
ἐγκληθεὶς ὥς ἐπ' αἰσχύνη πλησιάζωμ ἄτιμος διὰ
βίον ἡμ.
- 8 Ὡς ἡμ καὶ τοὺς μεωτέρους ὑπὸ τῶν
πρεσβυτέρων ἐρωτᾶσθαι ποῦ πορεύομται καὶ

~ Η β
Η γ

θ δ
ϛ ρ
Ό π ρ

~ λ
ξ ρ κ η
ι ρ κ η

~ λ
ξ σ μ
φ ε σ μ

χ
ψ τ ξ
ω

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Σπ. Μερκούρη 33
116 34
Αθήνα
+30 210 7251979
www.greekfontociety.org

GREEK FONT SOCIETY

Sp. Merkouri 33 Str.
116 34
Athens
Greece
+30 210 7251979
www.greekfontociety.org